

Απόστολος Πιερρής

Κάλλος και Ιστορία

Ο Δωρικός Άξονας στην Α΄ Χιλιετία π.Χ.

Μέρος Β΄

*Σπάρτη και Αυτοκρατορία
στο Μέσον του 6^{ου} π. Χ. Αιώνα*

Η θριαμβευτική νίκη του Ελληνισμού στην αρένα του χρόνου επί της Αυτοκρατορικής Ιδέας (μάχη των Πλαταιών, 479 π.Χ.) οφείλεται στο ότι την τελευταία στιγμή η Σπάρτη ανέλαβε ενεργητικά τον άτυπο ηγεμονικό ρόλο της και τον πραγμάτωσε αποφασιστικά επί του πολιτικοστρατιωτικού πεδίου. Την αμφισημία των Θερμοπυλών το 480 π.Χ. (με τα Κάρνεια, για την Σπάρτη, και τα Ολύμπια για όλους, να εμποδίζουν την μαζική συμμετοχή των Ελληνικών πόλεων στον αγώνα κατά της ακάθεκτης Καθόδου της Περσικής στρατιάς προς νότο, και την Σπάρτη να στέλνει ονομαστική δύναμη των επιλέκτων 300 υπό τον βασιλέα Λεωνίδα στις Θερμοπύλες για να μην μηδίσουν και όσες πόλεις και περιοχές δεν είχαν ήδη ή ταχθεί με το μέρος του Ξέρξη ή τηρούσαν ευνοϊκή προς τον Βασιλέα των Βασιλέων ουδετερότητα, όπως χαρακτηριστικά σχολιάζει ο Ηρόδοτος), - το αινιγματώδες των Θερμοπυλών ο Λεωνίδας σφράγισε με τον Σπαρτιατικό ηρωισμό της τελειότητας.

Μετά τον θάνατο του Λεωνίδα ο Πausανίας ανέλαβε, ως πλησιέστερος συγγενής, επίτροπος του εξαδέλφου του, στον οίκο των Αγιδών, ανήλικου διαδόχου Πλείσταρχου, γιου του αποθανόντος.

[Ηρόδοτος, 9, 10 - Θουκυδίδης, I, 132,1 – Πausανίας, III, 4, 9].

Ο Πausανίας ήταν ο αποφασιστικός παράγων για την αλλαγή Σπαρτιατικής στάσης την τελευταία στιγμή και ο κύριος συντελεστής την νίκης των Πλαταιών. Για αυτό, πέραν του ικανού, αλλά όχι υπέρτερου, στρατηγικού χειρισμού των προ και κατά την μάχην, η αλαζονική του αφιέρωση του περίφημου αναθηματικού τρίποδα στους Δελφούς από την δεκάτη της πολυτελούς λείας:

*Ἑλλήνων ἀρχηγὸς ἐπεὶ στρατὸν ὤλεσε Μήδων,
Πausανίας Φοῖβω μνημ' ἀνέθηκε τόδε.*

[Θουκυδίδης, I, 132-3. – Οι Λακεδαιμόνιοι μετά διέγραψαν το κείμενο και ανέγραψαν τα ονόματα των συμμετασχόντων πόλεων στον αγώνα κατά των Περσών.(No. 27 Meiggs – Lewis). Ο Ηρόδοτος (IX, 81) δεν αναφέρει το θέμα, ενώ μνημονεύει το νικητήριο ανάθημα, χρυσός τρίπους πάνω σε ψηλή χάλκινη βάση περιελισσομένων όψεων].

Από την εποχή της έναρξης της πολιτικοστρατιωτικής συμ-πλοκής Αυτοκρατορικής Αρχής και της Ιδέας της πόλης του Ελληνισμού, προς τα μέσα του 6^{ου} π.Χ. αιώνα, η Υψηλή Στρατηγική της Σπάρτης συνίσταται στην συνεννόηση με την γείτονα αυτοκρατορική δύναμη της Ανατολής (Λυδία) και την διατήρηση ζωνών επιρροής με αυτήν.

Ο Ηρόδοτος είναι σαφής επ' αυτού, και αρχίζει την ιστορία του από την συναντίληψη εκείνη.

οὗτος ὁ Κροῖσος βαρβάρων πρῶτος τῶν ἡμεῖς ἴδμεν τοὺς μὲν κατεστρέψατο Ἑλλήνων ἐς φόρου ἀπαγωγὴν, τοὺς δὲ φίλους προσεποιήσατο. Κατεστρέψατο μὲν Ἴωνάς τε καὶ Αἰολέας καὶ Δωριέας τοὺς ἐν τῇ Ἀσίῃ, φίλους δὲ προσεποιήσατο Λακεδαιμονίους. πρὸ δὲ τῆς Κροίσου ἀρχῆς πάντες Ἕλληνες ἦσαν ἐλευθεροί.

I, 6, 2-3

Η φιλία και συμμαχία Σπάρτης – Λυδίας συμβολιζόταν από την ιδιαίτερη σχέση της Λυδικής δυναστείας των Μερμναδών προς τον Απόλλωνα και το Μαντείο των Δελφών, αφού και ο ιδρυτής της δυναστείας Γύγης ανέλαβε

την βασιλεία, εκθρονίζοντας τους προηγούμενους Ηρακλείδες, με Δελφικό χρησμό. (Ηρόδοτος, I, 12, 2 – 14, 1). Τα υπέρογκου πλούτου αναθήματα του Γύγη (πρώτου ηγεμόνα βαρβάρου εκτός του Ελληνικού κόσμου σεβαστού του Μαντείου μετά τον Μίδα της Φρυγίας) στο ιερό του Απόλλωνα, μαρτυρεί εν εκτάσει ο Ηρόδοτος (I, 14, 1-3).

Επί Κροίσου οι σχέσεις Λυδίας προς Σπάρτη και Απόλλωνα (θεός και πόλη πάνε αξεχώριστα μαζί) επιτείνονται και μεγεθύνονται. Η επικείμενη σύγκρουση των δύο αυτοκρατορικών δυνάμεων, της Λυδίας με την ανερχόμενη επί Κύρου Περσική, κάνει τον Κροίσο να ζητεί μεγάλο θεό και ισχυρό σύμμαχο στον αγώνα του. Ελέγχει την αληθοφάνεια των σημαντικότερων χρησμοδοτικών ιερών (Δελφών, Αβών, Δωδώνης, Αμφιαράου, Τροφωνίου, Διδύμων, Άμμωνος) και βρίσκει «μόνο μαντείο» το Πυθικό. (Ηρόδοτος, I, 46, 2 – 49. Σέβας απονέμει ο Κροίσος και στον Αμφιάραο, “*πυθόμενος αὐτοῦ τήν τε ἀρετὴν καὶ τὴν πάθην*”, I, 52). Λατρεύει τον Απόλλωνα με θυσία 3000 ζώων, προσφέρει καίγοντας σε τεράστια πυρά επίχρυσες και επάργυρες κλίνες, και χρυσά πιάτα αναρίθμητα και πολύτιμα πορφυρά άμφια και στολές, επιτάσσει να θυσιάσουν στον θεό όλοι οι Λυδοί ό, τι πολύτιμο έχουν. Στέλνει αμύθητου όλβου αναθήματα αφιερώματα στο ιερό των Δελφών που δια μακρών περιγράφει ο Ηρόδοτος (I, 50 – 52).

Για τους Λυδούς και τους Πέρσες, όλους τους Βαρβάρους (τους μη πολιτισμικά Έλληνες), ο Απόλλων είναι «ο Ελλήνων θεός» (I, 87 3 – 90, 2 - 4).

Με τα υπέρπλουτα αναθήματα που προσφέρει, ζητεί ο Κροίσος χρησμό για τον πόλεμο με την Περσική αυτοκρατορία και ποιους συμμάχους να καλέσει εις αρωγή του αγώνα του. Η Πυθία δίνει τον αινιγματικό χρησμό, και αποφαινεται να προσλάβει τους «**δυνατωτάτους των Ελλήνων**». (I, 53). Ο Κροίσος χαίρων δίνει σε κάθε κάτοικο Δελφό δυο στατήρες αργύρου, ερωτά πάλι τον Θεό για το πολυχρόνιο της μοναρχίας, λαμβάνει σιβυλλικό χρησμό που επίσης δεν κατανοεί, και ψάχνει ποιοί είναι οι δυνατώτατοι των Ελλήνων. (I, 53 – 56). Καταλήγει στους Σπαρτιάτες, στέλνει πρέσβεις με δώρα για την σύναψη συνθήκης φιλίας και συμμαχίας. Η σύναψη γίνεται με “*ὄρκια ξεινίης πέρι καὶ συμμαχίης*”. Νέα δωρεά αποστέλλεται του Κροίσου, χρυσός για το άγαλμα του Απόλλωνος του εν Θόρναι, απέναντι από τον τόπο των αρχέγονων Απελλών, στην άλλη πλευρά του Ευρώτα, κοντά στην γέφυρα. (I, 69).

[Με αρνητική κρίση αναφέρουν οι Μεσσήνιοι την πρώτη στρατηγική συμφωνία Λυδίας – Σπάρτης: *Κροίσω τε αὐτοῖς δῶρα ἀποστείλαντι γενέσθαι φίλους βαρβάρω πρώτους, ἀφ’ οὗ γε τούς τε ἄλλους τούς ἐν*

τῇ Ἀσίᾳ κατεδουλώσατο Ἕλληνας καὶ ὅσοι Δωριεῖς ἐν τῇ Καρικῇ κατοικοῦσιν ἠπείρω. (Παυσανίας, IV, 5, 3). – Για την Συνθήκη, v. Philiai, No. 24. – Ακολούθησαν οι Κολοφώνιοι, Φύλαρχος, FrGrH 81F66 = Philiai, No. 25. Cf. Staatsvertraege, No 113].

Οι Σπαρτιάτες στέλνουν δώρο στον Κροίσο χάλκινο κρατήρα, με ανάγλυφες παραστάσεις περί το χείλος του, δείγμα της ανθούσας τέχνης στην Σπάρτη και της φήμης και διασποράς της. Ο κρατήρας ήταν μέγας, χωρούσε 300 αμφορείς, **και μια καλή ιδέα του πώς ήταν, παίρνουμε από τον Λακωνικό κρατήρα του Vix, που βρέθηκε σε τάφο Γαλάτη αρχηγού από το τέλος του 6^{ου} αιώνα π.Χ.**

[R. Joffroy, *Le Trésor de Vix*, 1954].

Το Σπαρτιατικό δώρο δεν έφθασε στον Κροίσο, αλλά έμεινε στην Σάμο καθ' οδόν προς την Λυδία, περίβλεπτο ανάθημα στο Ηραϊόν. (I, 70). Ο Κροίσος δεν υπελόγισε καλά τις δυνάμεις των Περσών, ούτε την ταχύτητα της ενέργειας της ανερχόμενης δύναμης υπό ικανώτατο ηγέτη. Ζήτησε, μετά μια αρχική ήττα, την επικουρία των συμμάχων και των Λακεδαιμονίων για την ερχόμενη άνοιξη, μετά πέντε μήνας. Αλλά ο Κύρος επετέθη στην πρωτεύουσα Σάρδεις μέσα στον χειμώνα, νικά σε μάχη στο Σαρδιανό πεδίο, και στήνει πολιορκία. **Νέες επείγουσες πρεσβείες του Κροίσου στην Σπάρτη για άμεση τώρα βοήθεια. Παρά την εμπλοκή σε αγώνα προς το Άργος η Σπάρτη σπεύδει να στείλει βοήθεια, ετοιμάζει τον στόλο για την μεταφορά αλλά δεν προλαβαίνει, γιατί εν τω μεταξύ εκπορθούνται οι Σάρδεις.** (I, 71 – 83).

[Cf. Έφορος, FrGrH 70F58 Jacoby; Πολύαινος, (χρήσιμα) VII, 6, 2-4; 6; 10; 8, 1-2; Κτησίας (μυθιστορηματικά) FrGrH 688F9.4-5, 9b, 9c; Νικόλαος Δαμασκηνός, FrGrH 90F68; Justinus, I, 7].

[Η χρονολογία της πτώσης των Σάρδεων πιθανώτατα είναι το 547 π.Χ. –

Κατά τον Plinius, *Naturalis Historia*, XXXV, 8, ο θάνατος του Κανδαύλη, τελευταίου βασιλέως των Ηρακλειδών, και άρα η αρχή της δυναστείας των Μερμναδών με τον Γύγη, συνέβη τον χρόνο που πέθανε ο Ρωμύλος. Αλλά κατά τους υπολογισμούς του Varro, ο θάνατος του Ρωμύλου έγινε το 717 π.Χ. Η δυναστεία κράτησε κατά τους Ηροδότειους χρόνους των διαδοχών 170 έτη. Άρα το τέλος της συνέπεσε το 547 π.Χ. –

Ο Διονύσιος ο Αλικαρνασεύς (*περί Θουκυδίδου*, 5, I, p. 331, 18sq. Usener et Radermacher = 820 Reiske) δίνει 240 (κατά τα χειρόγραφα, και όχι 220, όπως αλλάζουν οι Sylburg, Scaliger, etc.- το άλλο χωρίο, 773 Reiske, πρέπει αντιστρόφως να διορθωθεί από 220 εις 240) χρόνια για την περίοδο της

ιστορίας του Ηροδότου, από την αρχή της δυναστείας στην Λυδία μέχρι το τέλος των Περσικών Πολέμων, δηλ. 478 + 240, 718 π.Χ., οπότε προκύπτει για την ήττα του Κροίσου και το τέλος της Λυδικής Αρχής το 548 π.Χ. –

Συνέβη κατά την 58^η Ολυμπιάδα (μάλλον εννοείται το Ολυμπιακό έτος 548, παρὰ η τετραετία 548-545 π.Χ.), Solinus I, 112: Olympiade octava et quinquagesima victor Cyrus intravit Sardes. –

Το 4^ο έτος της 58^{ης} Ολυμπιάδος, 545 π.Χ. , κατά τον Σωσιγράτη, Διογένης Λαέρτιος, I, 95. –

Τα Χρονικά του Ευσεβίου, κατά τον Hieronymus, δίνουν το 2^ο έτος της 57^{ης} Ολυμπιάδος για τις δοκιμασίες των Μαντείων από τον Κροίσο, το 3^ο για την εξαπόλυση της Λυδικής επίθεσης κατά της Περσικής δύναμης, και το 1^ο έτος της 68^{ης} Ολυμπιάδος για την κατάρρευση της Λυδίας, αντίστοιχα 551, 550 και 548 π.Χ. (II, p. 97 Schoene). Η Versio Armenia παρέχει για τα ίδια γεγονότα αντίστοιχα το 3^ο και 4^ο έτος της 57^{ης}, και το 3^ο της 58^{ης} Ολυμπιάδος, δηλ. 550, 549, και 546 π.Χ.

Το 548 π.Χ. πυρπολείται ο ναός του Απόλλωνος στους Δελφούς. Σημάδι μέγα. – Παυσανίας, X, 5, 5. Μια φήμη ήταν ότι την ανάφλεξη προκάλεσαν οι Πεισιστρατίδες, Σχόλια εις Πινδάρου Πυθιονίκους, VII, 9. - Ο Ηρόδοτος δηλώνει ότι ήταν τυχαίο γεγονός, «αυτόματος κατεκάη», II, 180. Η ανοικοδόμηση του νέου αρχαϊκού ναού κοστολογήθηκε στα 330 τάλαντα, εκ των οποίων το ¼ κατέβαλαν οι Δελφοί, περιφερόμενοι δε πρέσβεις κατά τις πόλεις μάζευαν δωρεές, πλείστη συνδρομή παρασχόντος του Φαραώ Άμασι και των Ελλήνων που κατοικούσαν στην Ναύκρατι κυρίως, στην Αίγυπτο. – Πάντως την οικοδόμηση ανέλαβαν εργολαβικά οι Αλκμαιωνίδες, ισχυροί αντίπαλοι των Πεισιστρατιδών, οι οποίοι και εκ των ιδίων εξετέλεσαν το έργο καλύτερο από ην συγγραφή υποχρεώσεων, κατασκευάζοντας και το πρόσθιο μέρος του από Πάριο μάρμαρο αντί του πωρίνου λίθου που προέβλεπε το σχέδιο. Εν συνεχεία δε δωροδόκησαν την Πυθία, κατά τα λε'γόμενα των Αθηναίων, να εκδίδει σε κάθε περίπτωση χρησμούς προς τους Σπαρτιάτες να ελευθερώσουν την Αθήνα από τους τυράννους. (V, 62, 2 – 63, 2). Όπερ και εγένετο].

Πλέον η Οικουμενική Αυτοκρατορία και η Ελληνική Πόλη έρχονται σε άμεση επαφή και αντιπαράθεση. Η Περσική ολοκλήρωση γρήγορα περιλαμβάνει όλον τον πολιτισμένο τότε κόσμο, πλην του Ελλαδικού χώρου.

Οι Ίωνες και οι Αιολείς της Μ. Ασίας, μετά την επικράτηση του Κύρου αποστέλλουν πρέσβεις προς αυτόν προσφέροντας τους ίδιους όρους υποτέλειας που είχαν προς τον Κροίσο και την Λυδική Αυτοκρατορία. Ο Κύρος, με μια σαρκιαστική ανειδοτική παραβολή, απορρίπτει την Λυδική συνεννόηση, επειδή με την έναρξη του πολέμου είχε προτείνει στους Έλληνες της Μ. Ασίας να αποστατήσουν από τον Κροίσο, αλλά αυτοί δεν το δέχτηκαν. Έτσι ο Κύρος επικυρώνει με όρκια την πρότερον ισχύουσα συνθήκη εξάρτησης μόνο για την περίπτωση της Μιλήτου χωριστά, λόγω του σέβους και του κύρους και της δόξας του ιερού του Απόλλωνα στα Δίδυμα. (Για την σημασία του Μαντείου στο ιερό, v. I, 157, 3). Προϋπήρχε ειδικό Σύμφωνο Λυδίας – Μιλήτου (Staatsvertraege, No. 105).

Οι λοιποί Ίωνες συνέρχονται στο θρησκευτικό και πολιτικό κέντρο τους το Πανιώνιον, ιερό του Ελικωνίου Ποσειδώνος, στην χερσόνησο Μυκάλη, απέναντι από την Σάμο, και αποφασίζουν την αποστολή πρέσβων στην ηγετική δύναμη της Ελλάδας, την Σπάρτη, ζητώντας να αναλάβει την προστασία τους. (Ηρόδοτος, I, 141). Οι Αιολείς της Μ. Ασίας κατακολουθούν τις αποφάσεις των Ιώνων. Οι νήσοι όμως, Λέσβος, Χίος, Σάμος και οι μικρότερες, δεν συμμετέχουν στην πρεσβεία γιατί μέχρι τότε δεν είχαν προβλήματα με την ηπειρωτική δύναμη της Ανατολίας και ήσαν ελεύθερες. (I, 151, 3).

Η πρεσβεία Ιώνων και Αιολέων στην Σπάρτη απέτυχε πλήρως. (I, 152-3). Η κύρια παρουσίαση της πρότασης για στρατιωτική συμμαχία υπό την Σπάρτη ανετέθη στον Πύθερμο από την Φώκεια. Και αυτός, Ιωνικά τω τρόπω, παρουσιάστηκε με πολύτιμο επίσημο πορφυρό ένδυμα στην Σπάρτη του γυμνού Δωρικού κάλλους, και έσυρε λόγο πλήθοντα και μακρύν. *“Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ εἰσήκουον, ἀλλ’ ἀπέδοξέ σφι μὴ τιμωρέειν Ἴωσι”*.

Αντιθέτως έστειλαν πρεσβεία στις Σάρδεις, υπό τον ικανώτατο μεταξύ των πολιτών Λακρίνη, να αναγγείλλει στον Κύρο το δόγμα της Σπάρτης: να μην βλάψει η Περσική δύναμη κανένα τόπο της Ελλάδας, γιατί οι Σπαρτιάτες δεν θα το παραβλέψουν και ανεχθούν.

Πιθανόν ο Κύρος να ήθελε να εκφράσει δημόσια την υπεροψία του Βασιλέως του Κόσμου (όπως διακήρυσσαν ήδη οι Ασσύριοι προκάτοχοί του στην ιδέα της απόλυτης αυτοκρατορίας), και έτσι να διεμείφθη ο διάλογος που εξιστορεί ο Ηρόδοτος, στο πνεύμα των παρόμοιων ανταλλαγών μεταξύ Ξέρξη και Δημάρατου τρία τέταρτα του αιώνα αργότερα. Ο Κύρος ρώτησε τους παρόντας στην ακρόαση Έλληνες της Μ. Ασίας, ποιοι και πόσοι είναι οι Λακεδαιμόνιοι που του λένε τι να μην κάνει. Και απάντησε στον Λακρίνη ότι δεν φοβάται άνδρες που έχουν στο μέσον της πόλης τους ένα τόπο όπου

μαζεύονται και εξαπατούν με όρκιο ο ένας τον άλλο. Εννοούσε την αγορά και την αγοραπωλησία αγαθών, γιατί οι Πέρσες στην αρχέγονη κατάστασή τους δεν είχαν. Πίσω από τον διάλογο δημόσιων θέσεων, ο Κύρος στην πραγματικότητα γνώριζε πολύ καλά την Ελληνική κατάσταση, αν όχι αμέσως, πάντως από τον Κροίσο και τους Λυδούς, και από την σημασία που αυτοί έδιναν στις σχέσεις με την Σπάρτη και τον Απόλλωνα.

Στην ουσία το δόγμα της Σπάρτης έγινε αποδεκτό, είτε με τυπική συμφωνία είτε με σιωπηρή αποδοχή. Η συνθήκη διανομής ή έστω η συναντίληψη στρατηγικού δόγματος δηλώνεται και στο ότι ακόμη και κατά την διάρκεια των Μηδικών Πολέμων, οι Πέρσες είναι για τους Λακεδαιμόνιους οι «Ξένου». Ξενία είναι στην αρχαϊκή γλώσσα της διπλωματίας και των εξωτερικών σχέσεων η συμμαχία, ανάλογα προς την ισοδυναμία του «ξένου» ιδωτικά με τον φίλο από άλλο μέρος, άλλη πόλη. (Φιλία ονομάζει ο Ηρόδοτος την σχέση εξ αρχής Σπάρτης και Λυδίας, I, 6, 2. Και όταν μιλάει για την συνθήκη του Κροίσου με την Σπάρτη εν όψει του Περσικού εχθρού, την περιγράφει λέγοντας ότι έκαναν *“ὄρκια ξεινίης πέρι καὶ συμμαχίης”*, I, 69, 3).

Η Περσική Αυτοκρατορία τελείωνε στις ακτές του Αιγαίου, και ο Ελλαδικός χώρος έμενε ελεύθερος. Τα νησιά του ανατολικού Αιγαίου είχαν ιδιαίτερο καθεστώς ελεύθερης εξάρτησης, ένα είδος buffer zone, και στενές σχέσεις με τις παραθαλάσσιες σατραπείες της Αυτοκρατορίας. (I, 169, 2). Ο Κύρος και οι διάδοχοί του ασχολήθηκαν με την εδραίωση της αυτοκρατορίας στον τεράστιο γεωπολιτικό χώρο από την λειάνη της Ανατολικής Μεσογείου μέχρι την Κεντρική Ασία, το Αφγανιστάν και τον Ινδό ποταμό.

Η Υψηλή Στρατηγική της Σπάρτης εξέφραζε την Βούληση και το Πνεύμα του Απόλλωνα. Διατήρηση του μικρού, αυτοτελούς και φυσικά ευνοημένου Ελλαδικού χώρου ως τόπου απο-κάλυψης, ως ακρόπολης της νέας Διαθήκης του Κάλλους, του ιδεώδους της τελειότητας υπέρ πάσα μέριμνα για τις ανάγκες του χρόνου. Αυτό στην πρακτική σφαίρα εσήμαινε μινιμαλιστική προσέγγιση στα θέματα της οικογένειας, της οικονομία και της εξουσίας: ευγονία χωρίς «ηθικά» βάρη υποχρεώσεων, αγαθά χωρίς πλούτο, ηγεσία χωρίς ηγεμονία.

Το Σπαρτιατικό στρατηγικό δόγμα λοιπόν συνίστατο στην περιφρούρηση της ανεξαρτησίας του μικρού χώρου δομημένου περί τον καινόν άξονα της Αιωνιότητας. Συνεπάγεται δε αποφυγή υπερπόντιων εμπλοκών, και κυρίως αυτοκρατορικών αγώνων για κυριαρχία στον χρόνο. Για να ηγεμονεύεις στον χώρο πρέπει να αγωνίζεσαι με τον χρόνο, αλλά ο θεράπων της τελειότητας αποφεύγει την φθορά του χρόνου.

Μετά μια ασθενή και βραχεία επιχείρηση επαναστάσεως των Λυδών, αμέσως μετά την αποχώρηση προς τα ενδότερα του Κύρου, που οργανώθηκε από τον Πέρση Πακτύη, επιτετραμμένο με τους περιβόητους θησαυρούς των Σάρδεων, στην οποία συμμετείχαν επιφυλακτικά και περισσότερο παθητικά μερικοί από τους Ίωνες και Αιολείς, η Περσική τάξη επεβλήθη μόνιμα στην Μ. Ασία. Οι Φωκείς, σε μεγάλο αριθμό, έφυγαν εις Ιταλία, και μετά πολλές περιπέτειες έκτισαν την Υέλη της Οινωτρίας. Οι Τήσιοι και αυτοί ομαδόν εγκατέλειψαν την πατρίδα τους και έκτισαν τα Άβδηρα στην Θράκη. Οι λοιποί των Ελλήνων πολέμησαν χωριστά ο καθένας για την πόλη του, ηττήθηκαν όλοι και έγιναν υπήκοοι πλέον της Περσικής Αυτοκρατορίας. Οι Μιλήσιοι δεν ανεμείχθησαν στην διαπάλη και διέτηρησαν την ιδιότυπο αυτονομία τους κατά το σύμφωνο με τον Κύρο. Οι νησιώτες του Ανατολικού Αιγαίου, φοβήθηκαν από τα παθήματα των Ιώνων και εθελούσια συμβιβάστηκαν σε μια εξηρημένη αυτονομία. Έτσι συνετελέσθη η δεύτερη δούλωση της Ιωνίας, συνοψίζει ο Ηρόδοτος. Να καταλάβουμε σωστά αυτήν την έννοια της “δουλείας”. Για το κλασσικό Ελληνικό πνεύμα κάθε περιορισμός της ελευθερίας είναι δουλεία. Ακόμη και η φόρου υποτέλεια, και η εξηρημένη εξωτερική και αμυντική πολιτική, έστω και αν συνοδεύεται από αυτονομία στην διαχείριση των εσωτερικών υποθέσεων, όπως ήταν το καθεστώς στην Περσική αυτοκρατορία (I, 154; 156, 2 ; 161 – 164; 169 – 170).

Δύο από τους «Σοφούς» είχαν προτείνει λύσεις, ο πρώτος για την ασφαλή και διαρκή παραμονή των Ελλήνων στην Μ. Ασία, ο δεύτερος για την έξοδο από την ανελευθερία της νέας κατάστασης.

Ο Θαλής, (Μιλήσιος, αλλά το ανέκαθεν γένους Φοινικικού τονίζει ο Ηρόδοτος), συλλογιζόμενος την αστάθεια της Ελληνικής παρουσίας εν μέσω ανερχομένων αυτοκρατορικών αρχών, και προορών τα μέλλοντα, είχε συστήσει σχέδιο ενοποίησης των πόλεων σε ενιαίο κράτος, με κέντρο την Τέω (στην μέση της Ιωνίας), κοινό βουλευτήριο και διοικητική εστία εκεί, μετατροπή δε των πόλεων από ανεξάρτητες πολιτικές οντότητες σε απλούς δήμους του ενιαίου συστήματος. Ο δε Βίων από την Πριήνη, μετά την κάκωση της Ιωνίας, συνελθόντων των Ιώνων στο Πανιώνιο για κοινή διαβούλευση, πρότεινε την συγκρότηση κοινής αποικίας όλων των Ιώνων στην Σαρδηνία, και κτίση εκεί ενιαίας πόλης και πολιτικής συγκρότησης “καὶ οὕτω ἀπαλλαχθέντας σφέας δουλοσύνης εὐδαιμονήσειν”.

Τίποτα φυσικά δεν έγινε, ούτε πριν την κατωφέρεια, ούτε μετά την πτώση. Κανένα παρόμοιο σχέδιο Ιωνικής σοφίας δεν έχει περιθώριο καν εφαρμογής στον Ελληνισμό.

Αφ' ενός γιατί προσκρούει στην ενδόμυχο ταύτιση του Έλληνα με τον στενό τόπο του, την πόλη, την κοινότητα, το χωριό του. Η κοινωνία είναι για τον Ελληνισμό μικρή, όπως έχω εξηγήσει, για να μπορεί να πραγματώνεται η ιδέα του πνεύματος της πολιτισμικής ταυτότητάς του. Ο Έλληνας ανήκει σε μεγαλύτερο συγκρότημα μόνο δευτερευόντως και εμμέσως. Και αγαπάει τον τόπο του. Φεύγοντας οι Φωκαείς για την νέα τους πατρίδα μακριά στην Δύση, και ενώ είχαν ορκισθεί από κοινού για αυτοδέσμευση με φρικτούς όρκους και κατάρες να μην ξαναγυρίσουν, εντούτοις πάνω από τους μισούς, δεν άντεξαν αλλά τους κατέλαβε *“πόθος τε καὶ οἶκτος τῆς πόλιος καὶ τῶν ἡθέων τῆς χώρας, ψευδόρκιοι δὲ γενόμενοι ἀπέπλεον ὀπίσω ἐς τὴν Φώκαιαν* (I, 165, 3). Τους έπιασε πόθος και οἶκτος για την πόλη, και την φυσιογνωμία του τοπίου και τον τρόπο ζωής που πάει με αυτήν. **Περισσότερο από την ελευθερία τους και την ευδαιμονία τους που τους υποσχέθηκε το σχέδιο του Βίαντα, λογάριασε με αυτούς η ομορφιά της φύσης και το «τέλος» του πολιτισμού τους. –**

Και δεύτερον και κυριώτερον και πρωτεύον, από το οποίο εξαρτάται και ο πρώτος λόγος, γιατί δεν πιάνει η Ιωνική σοφία στον Ελληνισμό, είναι διότι δεν συνάδει προς την Δωρική ουσία και το Απολλώνιο πνεύμα. Ο Απόλλων δεν θέλει επιτυχή διαχείριση του χρόνου και αποτελεσματική μέριμνα των αναγκών του χρόνου κατά τους πυλώνες τους, αν αυτό σημαίνει και προϋποθέτει ενδελεχή και επίμονο απασχόληση με την «λογική» του χρόνου. Δέχεται την επιτυχία μόνο ως αυτόματο παρακολούθημα της τελειότητας (και όχι ως απόδειξή της), την αποτελεσματικότητα ως επακόλουθο αβίαστο της αυθεντίας του αρίστου, την όποια λειτουργική ικανότητα ως αμέριμνη ρέουσα συνέχεια, ως κίνηση, της Μορφής, τον «θρίαμβο» στον χρόνο ως παρεμπίπτον και σχεδόν ανεπιδίωκτο απαύγασμα (και όχι Στωικό «κατόρθωμα») του Κάλλους.

Όταν ο Άρπαγος κατελάμβανε τις Ιωνικές και Αιολικές πόλεις, και πριν στραφεί προς την Καρία και Λυκία, οι Κνίδιοι, άποικοι Λακεδαιμονίων, ελάμβαναν μέτρα προστασίας. Η πόλις βρίσκεται σε χερσόνησο, της οποίας ο λαιμός είναι στενός, περί τα 5 στάδια, 900 μ. Οι Κνίδιοι έσκαβαν τον ισθμό ώστε να κάμουν την πόλη και την χερσόνησο, νήσο. Όμως κακά σημάδια συνέβαιναν. Ενώ προχωρούσαν σύντονα οι εργασίες διόρυξης του ισθμού, υπήρχαν περισσότερα του κανονικού εργατικά ατυχήματα, και μάλιστα στα μάτια από τα θραύσματα των πετρών. Ως Δωριείς, οι κάτοικοι έστειλαν θεοπρόπους στους Δελφούς να λάβουν χρησμό από τον Απόλλωνα. Και η Πυθία έχρησε:

*Ισθμὸν δὲ μὴ πυργοῦτε μὴδ' ὀρύσσετε·
Ζεὺς γάρ κ' ἔθηκε νῆσον, εἴ κ' ἐβούλετο.*

*Κνίδιοι μὲν ταῦτα τῆς Πυθίας χρησάσης τοῦ τε ὀρύγματος
ἐπαύσαντο καὶ Ἀρπάγῳ ἐπιόντι σὺν τῷ στρατῷ ἀμαχητὶ σφέας
αὐτοὺς παρέδωσαν.*

(I, 174 = No. 63 Parke - Wormell)

Εξέλαβαν τον χρησμό του Μαντείου ως κλήση υποταγής.

30 Απριλίου 2020

(Συνεχίζεται)